

людей, успішно прогнозувати їх реакції в заданій обстановці, проявляти далекоглядність у відносинах з іншими, що сприяє їх успішній соціальній адаптації. Вони успішні комунікатори, їм властиві контактність, відкритість, тактовність, доброзичливість і сердечність, тенденція до психологічної близькості в спілкуванні.

Отже, у більшості співробітниць ОВС у системі цінностей провідне місце займають індивідуальні цінності, вони прагнуть до самовдосконалення, досягнення успіхів у професійній діяльності для того, щоб здобути авторитет і владу. Це підтверджується як результатами дослідження, так і кар'єрною орієнтацією, серед яких провідне місце займає орієнтація на досягнення через прийняття виклику. Подібні ціннісні орієнтири продиктовано, ймовірно, прагненням досягти високих результатів у професійній діяльності, яка вважається "не жіночою справою". Нами встановлено, що співробітниця ОВС здебільшого мотивовані на досягнення успіху в діяльності, вони активні, цілеспрямовані. Вивчення особистісного профілю дозволило визначити, що більшість співробітниць ОВС відкриті, товариські, з високим рівнем розумового розвитку, їм властиві емоційна зрілість, вміння керувати своїми емоціями й настроями, схильність проявляти стриманість, ніж засмучуватися через дрібниці, чутливість до потреб і почуттів інших людей, проникливість щодо вчинків і мотивів інших людей, незалежність поглядів, прагнення до самостійних рішень і дій, сміливість, реалістичність, контроль емоцій і поведінки, планованість, прагнення доводити розпочате до кінця. Вивчення соціального інтелекту дозволило виявити в співробітниць ОВС високі показники, що характеризує їх як добрих співрозмовників, які вміють отримати максимум інформації про поведінку людей, розуміти мову невербального спілкування, висловлювати швидко й точно судження про людей, успішно прогнозувати їх реакції в заданій обстановці, проявляти далекоглядність у відносинах з іншими. Встановлено, що чим вище мотивація досягнень у співробітниць ОВС, тим більше вони орієнтовані на виклик, соціальну владу, і тим вище у них емоційна стабільність, домінантність, сміливість і соціальний інтелект. Для співробітниць ОВС характерна вираженість взаємопов'язаних психологічних

особливостей, які дозволяють зазначити про наявність у них маскулінних рис особистості, що дозволяють зайняти професійну позицію, тоді як фактори, які сприймаються як перешкоджаючі досягненню успіху, не є вираженими. Втім, підняті питання не є остаточними й підлягають окремому дослідженню або науковому вивченню.

Література

1. Ашвин С.А. Гендерная солидарность против экономических трудностей? Влияние советского наследия / С.А. Ашвин // Социологические исследования. - 2006. - № 4. - С. 57-68.
2. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн // - СПб.: Прайм - Евразон, 2006. - 316 с.
3. Вейнингер О. Пол и характер / Вейнингер О. // - М.: Латард, 2007. - 358 с.
4. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс. // М.: Эдиториал УРСС, 2007. - 632 с.
5. Горчакова В.Г. Психология женщины-профессионала: автореф. дис. ... д-ра наук. - СПб., 2000. - 27 с.
6. Ермолаев О.Ю. Математическая статистика для психологов / О.Ю. Ермолаев // - М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2006. - 336 с.
7. Ильин Е.П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности / Е.П. Ильин // СПб: Питер, 2008. - 432 с.
8. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин - СПб.: Питер, 2007. - 599 с.
9. Обозов Н.Н. Женщина + мужчина = ?! [Текст] / Н.Н. Обозов; Академия психологии, предпринимательства и менеджмента. - СПб.: ЛНПП "Облик", 2007. - 112 с.
10. Щелкунова М.В. Организационно-правовые основы службы женщин в полиции зарубежных стран: Дис. ... канд. юрид. наук / М.В. Щелкунова - М., 1999. - 285 с.
11. Щелкунова М.В. Правовой статус женщин-сотрудников полиции Германии / М.В. Щелкунова // Конституционное и муниципальное право / М.: Юрист, 2002. - № 4. - С. 43-44.

Чухраєва Г. В.

здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 22.11.2014

УДК 811.161.2

ПРАВОВІ ЗАСАДИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Шаповаленко Н. М.

Сьогодні українська мова має державний статус, який законодавчо забезпечує її функціонування в усіх без винятку сферах суспільного життя. Цей статус закріплений в Основному Законі держави - Конституції.

Конституція України гарантує розвиток української мови. У статті 10 записано:

"Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом".

Питання мовної політики в Україні, крім ст. 10 Конституції, визначаються також іншими конституційними

нормами.

Стаття 24 закріплює недопустимість привілеїв чи обмежень за мовними ознаками.

Стаття 92 гласить, що порядок застосування мов визначається виключно законами України.

У чинному законодавстві України також існує обов'язкова вимога володіння державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування, особами, які вступають до громадянства України.

Стаття 5 Закону "Про мови" надає громадянам право "звертатися до державних, партійних, громадських органів, підприємств, установ і організацій українською чи іншою мовою їх роботи - російською мовою або мовою, прийнятною для сторін".

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом. Нині цю функцію виконує Закон "Про мови в Українській РСР" від 28 жовтня 1989 року. Закон складається з 6 розділів і визначає державний статус української мови. Мовами

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

міжнаціонального спілкування на території України закон називає українську, російську та інші.

Законом встановлюється, що всім громадянам створюються необхідні умови для вивчення української мови та володіння нею. Посадові особи мають володіти українською, російською, а в разі потреби й іншими мовами, в обсязі, необхідному для виконання службових обов'язків.

Мовою діловодства й документації, роботи, а також взаємовідносин підприємств, установ, організацій є, як правило, українська мова.

Свого часу говорили: "Буде держава - буде й мова" (В. Яворівський). Вдумаймося в слова італійського професора Р. Піккіо, який на питання "Чи житимуть українці як нація, чи зникнуть з кону історії?" відповів: "Питання в тому, чи ваші діти знатимуть, вивчатимуть рідну мову, культуру, історію... Ширше - це питання прав людини взагалі, це те, чого у вас немає, право кожного народу на материнську мову, літературу, культуру".

Українська мова є державною мовою України, національною мовою близько 50 мільйонів українців і однією з робочих мов ООН.

Поза межами України українська мова побутує серед українського за походженням населення західної (понад 2 млн. чоловік) і східної (6,8 млн. чоловік) діаспор. У західній діаспорі українською мовою в усній і писемній формах послуговуються етнічні українці США, Канади, Великобританії, Бразилії, Аргентини, Австралії, Австрії, Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини, Литви, Латвії та багатьох інших країн. Вони видають рідною мовою книжки, газети, журнали, проводять богослужіння, телепередачі.

Окрім того, українські громади США й Канади організували мережу осередків української культури:

- бібліотеки, архіви, музеї, театри, хорові, музичні, танцювальні ансамблі, наукові товариства;
- україністика викладається у 28 університетах і коледжах США;
- кафедри української мови створено в 12 університетах Канади;
- україномовні загальноосвітні школи діють у Канаді, Австралії, Польщі, Молдові, Литві.

Розпад СРСР і відродження державності в Україні дали поштовх піднесенню етнічної свідомості українців східної діаспори. У Москві, Алмати, Єревані, Таллінні, Вільнюсі, Ризі відкриваються недільні школи для українського населення, створено культурно-громадські товариства й осередки, земляцтва тощо.

Нині наша держава докладает чимало зусиль для зміцнення зв'язків з нашими країнами за кордоном, що сприятиме відродженню й духовному збагаченню українського народу, зростанню мовної культури, взаєморозумінню між народами. Українці люблять повторювати, що українська мова займає друге місце по мелодійності після італійської. Але що насправді думають іноземці про нашу мову?

Португалія. Карлос, бухгалтер:

- Українська мова звучить на подив м'яко, при тому, що в ній є багато шиплячих звуків. Українська схожа на суміш іспанської та португальської - така ж м'якість, як в іспанській і шиплячість, як у португальській. Мабуть, тому українці з легкістю вивчають португальську мову.

Уельс (Великобританія). Ендрю, соцпрацівник:

- Українська мова звучить дуже незвично. У ній відчувається відбиток старовини, я б навіть сказав аристократичність. І ще українська звучить дуже поетично - я думаю, це завдяки більшій кількості голосних звуків у вашому алфавіті. Звичайно, через величезну відмінність від романських мов, зрозуміти, про що говорять українці, нам, іноземним туристам, практично неможливо, тому для мене українська мова зберегла в собі елемент містики і романтики. По-моєму, українська мова набагато приємніша, ніж німецька й не звучить так безглуздо, як, наприклад, шведська.

Німеччина. Валерія, журналіст:

- Коли я чую, як українці говорять, мені здається, що так швидко не можна говорити жодною іншою мовою. Українська мова дуже швидко й ритмічна. Вона звучить дуже приємно й мелодійно, а ще пристрасно. Німецька мова дуже монотонна й безпристрасна, всі звуки подібні, і ця різниця відразу відчувається. Українська мова схожа на пісню. Але багато ваших звуків просто зводять з розуму англословних або німецькомовних людей, їм ніколи не вимовити правильно ваш "м'який знак" або дзвінке "р".

Цікаві факти про українську мову

Найдавніша згадка про українську мову датується 858 роком, а вперше українська мова було прирівняна до рівня літературної мови в кінці XVIII століття після виходу в 1798 році першого видання "Енеїди", автором якої є Іван Котляревський. Саме його й вважають засновником нової української літературної мови.

Українська мова є однією з найпоширеніших мов у світі й за кількістю носіїв займає 26-те місце. Також вона є другою за поширеністю серед мов слов'янського походження після російської мови. На території України більше 32 мільйонів осіб спілкуються українською мовою. Ще близько 4,2 млн. українців проживають у Російській Федерації і також знають українську мову.

Цікавим фактом про українську мову є те, вона входить до трійки найкрасивіших мов у світі. На мовних конкурсах в Італії та Франції її визнавали другою за мелодійністю мовою світу.

Найбільш вживаною літерою в українському алфавіті є літера "п". Також на цю літеру починається найбільша кількість слів. Тоді ж як найрідше вживаною літерою українського алфавіту є "ф". В українській мові слова, які починаються з цієї літери, переважно запозичені з інших мов.

Найбільше перекладений літературний твір - "Заповіт" Т.Г. Шевченка. Його перекладали на 147 мов народів світу.

1880 року в Одесі вийшла унікальна наукова розвідка польського й російського філолога Михайла Красуського "Древность малороссийского языка", де українська мова розглядається як праматір народів Індії та Європи.

Мовний баланс України

Мовний баланс України віддзеркалює співвідношення двох найпоширеніших мов - української та російської - у різних сферах громадського й приватного життя.

Мета укладання балансу - надати суспільству основу на фактах інформацію щодо питання, яке через низку здебільшого суб'єктивних причин стало темою політичних спекуляцій.

Баланс складено за приватної ініціативи на основі перепису населення 2001 року, соціологічних досліджень і статистичних даних, отриманих від державних органів і установ, громадських організацій та професійних спілок, а також на базі експертних оцінок.

Мова народу - показник його свідомості. Вона дзвінкова криниця на середохресній дорозі нашої свідомості. Її джерела б'ють десь від магми, тому й вогняна така. Читаю літературні твори й бачу всю історію рідного краю, осмислюю всі історичні віхи. Скільки ж довелось пережити страхіть, принижень і загроз! А мова знову розцвітає. У ній одухотворюється весь народ, вся Батьківщина, втілюється творчою силою в описі природи, криниці, червоної калини, білої берези. І хоча тепер не легкі для простого народу часи, однак продовжує лунати рідна пісня, звучать рідні серцю мелодії. Все це можна назвати духовністю. Окрім того, мова - це саме життя. Не буде мови - не буде народу; не буде народу - не буде нації, не буде нації - не буде держави. Відповідно, поки є мова, народ живе, зникає мова - народу немає. Мудрість гласить: "Відберіть у народу все, і він все може повернути, відберіть мову - і він ніколи вже не зможе створити її". Мова - засіб пізнання світу. Киньте в душу дитини, крім слова, його красу, і ви створите

те середовище, в якому проростає свідомість. Кожен з нас п'є духовне життя і силу з рідного слова, бо словом можна пояснити все, що нас оточує.

Література

1. Конституція України. - К., 1996 р.
2. Закон "Про мови в Українській РСР" // Відомості Ради (ВВР), 1989 р.
3. Українська мова як державна в Україні: Збірник матеріалів. - К.: Довіра, 1999 р. - С. 75.
4. Скуратівський Л.В. та ін. Українська мова: Збірник текстів для переказів / . - Київ: Форум, 2010 р.
5. Струганець Л. Культура мовлення. - Тернопіль: Мандрівець, 2012 р.

Шаповаленко Н.М.
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
українознавства ОДУВС
Надійшла до редакції: 13.11.2013

УДК 343.11

ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ АУТОНОМІЇ ДЛЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ КОРІННИХ НАРОДІВ

Молчанов Б. О.
Горбунов С. Н.

Інститут автономії відомий давно, але протягом століть він залишається на стадії експерименту. Окремі держави час від часу безуспішно використовують автономію як інструмент підтримки або придушення народів і їх рухів. Отже, автономія залишається, по суті, явищем новим. Наукові дискусії про автономію і її режими були особливо поширені в кінці XIX - початку XX ст. [31]. У міжнародних договорах, у Лізі націй і в конституційній практиці держав визнається роль автономії як важливого елементу демократичного управління, який може бути ефективно використаний у багатонаціональному суспільстві. Хоча існують і протилежні думки.

В одних випадках автономія розглядається як захист осіб, які належать до груп меншин, в інших випадках вона набуває колективного характеру з урахуванням етнічних, релігійних і мовних ознак. Ступінь самоврядування, як і місцеві адміністративні одиниці, також може сильно відрізнитися. Існує багато найрізноманітніших прикладів: територія індіанців міскіто в Нікарагуа (за договором 1860 р. з Великобританією); територія Мемеля під суверенітетом Литви в 1924 р.; Аландські острови, статус яких визначено під егідою Ліги Націй договором між Фінляндією та Швецією в 1924 р.; Автономна провінція Еритрея під суверенітетом короля Ефіопії 1952 р.; Фарерські острови - Гренландія/Калааліт; острови Кука в Новій Зеландії; Курдистан в Іраку; Каталонія й країна Басків в Іспанії та ін.

Слово "автономія" походить з латинського "auto" (само) і "nomos" (управління, право) [13, 31]. Воно означає право встановлювати правила керувати власними справами. "Право управляти, керувати й судити" [15, 30]. Як правова концепція автономія досить невизначена та неточна й належить до такої неконкретної сфери як міжнародне право й міжнародні відносини [10, 7]. Часом висловлюється сумнів у дійсності такої правової категорії [9, 136]. "Автономія - категорія еластична й може набувати будь-яких форм соціальних і правових відносин. Вельми важко дати їй

© Б.О. Молчанов, С.Н. Горбунов, 2013

точне визначення, що створює проблеми для держав, політиків і для меншин. Вона може мати велику кількість різноманітних цілей" [27].

У міжнародному праві зміст поняття автономії також залишається полемічним, незважаючи на велику кількість національних прикладів. При уважному аналізі можна побачити правове закріплення окремих її елементів. Складність визначення терміна "автономія", при великій кількості пропонованих його складових, безсумнівна. Але окремі автори вбачають у невизначеності свої плюси: "У контексті прав меншин автономія виглядає як спрямовуюча, прагматична політика, що не виражена у встановленні жорстких норм і правил ... Автономія - швидше гарантія, а не право..." [30, 123]. Водночас "проголошення автономії є невід'ємним правом народу на самовизначення ... Головне в тому, що автономія повинна ґрунтуватися на вільному вираженні своєї волі населенням певної території, беручи до уваги історичні, національно-етнічні та інші особливості населення" [36, 5].

Існує думка про знаходження концепції автономії посередині між концепціями несамоурядної території та незалежної держави. Іншими словами, це означає можливість для населення території керувати своїм економічним, соціальним і культурним життям, не володіючи при цьому незалежністю [24, 182]. Інша точка зору, це "часткова незалежність від впливу центрального уряду для групи чи регіону у вирішенні певних питань, узгоджена між центром і регіоном" [10, 31-40]. "Щось середнє між суверенною державою і повним підпорядкуванням загальнонаціональній владі". Представляється вірним зауваження про те, що автономія завжди зберігає зв'язок з державою, частиною якої є [7, 111-112].

У міжнародних і двосторонніх документах, а також у конституційних положеннях, що стосуються меншин і корінних народів, автономія виявляється в таких виразах, як "самоврядування", "місцева адміністрація", "автономна адміністрація", "місцеве управління" і т.д.

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС